

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการดำเนินชีวิตของมนุษย์แต่ละคนล้วนมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนชัดเจน แต่วิธีการจะดำเนินไปสู่เป้าหมายนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดมีปัญหาดัง ๆ มากมายเพราะไม่มีความเข้าใจต่อหลักการในการดำเนินชีวิตที่จะนำพาชีวิตไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างไร

ในการดำเนินชีวิตนั้นมนุษย์ทุกคนต้องมีสถานะเป็นผู้กระทำการและเป็นผู้ถูกระทำในขณะเดียวกัน ดังนั้น การจะดำเนินชีวิตให้ไปสู่จุดมุ่งหมายจึงต้องอาศัยวิธีการหลายอย่างที่ทั้งถูกต้องบ้าง ไม่ถูกต้องบ้าง จึงจำเป็นที่มนุษย์ต้องรู้หลักการในการดำเนินชีวิตเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้นอย่างถูกต้องและทำทันเพราะการดำเนินชีวิตในแต่ละวันมนุษย์ล้วนต้องดำเนิน ไปบนสภาพแวดล้อมที่หรือยืนอยู่บนพื้นฐานของความเคยชินเป็นหลัก

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาต้องมีวิถีของการมีชีวิตอยู่ (way of being) นั่นคือต้องดำเนินชีวิตไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย (แต่คงที่ในฐานะของวิถีของการดำรงอยู่ของแต่ละชีวิต) ดังนั้น มนุษย์จึงต้องจัดการกับระบบความคิดเป็นอันดับแรกเพราะเราเชื่อว่า การกระทำและการพูดล้วนเป็นผลมาจากความคิดของจิตเพียงอย่างเดียว

วิถีทางของการมีชีวิตอยู่ในทางศาสนานั้นล้วนมุ่งไปสู่เป้าหมายสูงสุดของแต่ละศาสนาอันต้องอาศัยหลักคำสอนเป็นกระบวนการนำไปหรือเป็นเครื่องมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายนั้นซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าศาสนานั้นเป็นศาสนาประเภทใด; เทวนิยมหรือเทวนิยม; อันเป็นลักษณะเด่นเฉพาะของความเป็นแต่ละศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประเภทเทวนิยม (atheism) คือเชื่อว่าพระเจ้าไม่มีอยู่จริง โลก มนุษย์และสิ่งอื่นที่ปรากฏไม่ได้เกิดจากการสร้างของพระเจ้า การที่โลกมีอยู่แล้วนี้เป็นความจริงก่อนที่มนุษย์จะเกิด มีและรับรู้โลก มนุษย์มีหน้าที่คือ ต้องเรียนรู้และเข้าใจโลกตามสภาพที่มันเป็นจริงนั่นคือ สิ่งต่าง ๆ โลกมีการเกิดขึ้น ดำรงอยู่และต้องสูญสลายไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หลักการที่อธิบายเรื่องนี้คือหลักแห่ง “อิทัปปัจจยตา” หรือ “ปฏิจจสมุปบาท” ซึ่งงานวิจัยนี้จะศึกษาทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลในทางศาสนาผ่านงานของพุทธทาสภิกขุเท่านั้น ท่านได้อธิบายว่า “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ย่อมมี เพราะความเกิดขึ้นแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ย่อมไม่เกิดขึ้น เพราะความดับไปแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงดับไป” (พุทธทาสภิกขุ, 2546 ข)

ในปรัชญานั้น วิถีแห่งการมีชีวิตอยู่เป็นสิ่งที่แต่ละคนสามารถคิด จินตนาการ/ พูดถึงหรือยืนยัน ได้ด้วยตัวเองบนพื้นฐานของเหตุผลที่แต่ละคนจะให้หรือใช้สำหรับยืนยันการมีชีวิตอยู่ของเขา สำหรับปรัชญาแล้วมันเป็นสิ่งท้าทายในแง่ของการพิสูจน์แนวคิด พิสูจน์ขั้นตอนหรือลำดับเหตุผลที่มีเพื่อสร้างหลักเกณฑ์ที่แน่นอนอันใดอันหนึ่งขึ้นมาเพราะปรัชญานั้นจะไม่ปิดกั้นวิธีคิด

และหนทางแห่งการปฏิบัติทดลอง มีเพียงแต่ที่ผู้คิดจะดำเนินไปสู่หลักแห่งการคิดและเหตุผลที่มีอยู่หรือไม่ ในนัยยะนี้เองที่ทำให้ปรัชญาแตกต่างกับศาสนาอย่างสิ้นเชิงเพราะศาสนามีวิถีคิดและวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนและแน่นอนให้แล้ว

การศึกษาในส่วนที่ว่าด้วยปรัชญาที่ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นพิเศษของงานของนักคิดชาวเยอรมันชื่อ ฟรีดริช นิทซ์เช่ จึงตั้งใจจะศึกษางานส่วนนี้ผ่านงานของนิทซ์เช่เป็นหลัก ทฤษฎีที่กล่าวถึงกระบวนการการเกิดซ้ำที่นิทซ์เช่ใช้อธิบายก็คือเรื่องของการเกิดขึ้นซ้ำนิรันดร์ หรือ Eternal Recurrence of the Same ซึ่งอธิบายว่า การที่มนุษย์มีชีวิตอยู่ก็เป็นไปตามเจตจำนงแห่งความมีอำนาจคือการผลักดันตัวเองให้สามารถนำตัวเองเคลื่อนผ่านจุดใดจุดหนึ่งซึ่งจุดดังกล่าวไม่เคยหมุนกลับมาจุดเดิมได้ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ที่เราต้องสร้าง (Creat) บางอย่างให้กับตัวเอง โดยการยืนยัน ‘สิ่งที่ตัวเองเป็น’ หรือ ‘สิ่งที่ตัวฉันเป็น’ เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองไปสู่จุดหมายของชีวิต (gilles deleuze .1986, p 27)

การดำรงอยู่ในทั้ง 2 แง่นี้มนุษย์ล้วนต้องตกอยู่ในบริบทของการดำเนินชีวิต ไปบนเงื่อนไขของการเกิดขึ้น ดำรงอยู่และสลายไปในทุกวัน ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้มีลักษณะเกิดขึ้นซ้ำกันของกิจกรรมในทุกวัน ทุกขณะในการดำรงชีวิต งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเพื่อทำความเข้าใจต่อทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตบนเงื่อนไขของการเกิดขึ้นซ้ำดังกล่าวว่าท้ายที่สุดแล้วมนุษย์ควรจะดำเนินชีวิตตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายของตนเองอย่างไร

## 1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ
- 1.2.2 เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตในทัศนะของฟรีดริช นิทซ์เช่
- 1.2.3 เพื่อสร้างจิตสำนึกและเห็นคุณค่าตัวเองต่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน

## 1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary research) ซึ่งผู้วิจัยได้วิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตในแง่พระพุทธศาสนาเฉพาะของท่านพุทธทาสภิกขุและฟรีดริช นิทซ์เช่ เท่านั้น

## 1.4 การนิยามความหมาย

เพื่อประโยชน์แก่การทำความเข้าใจและอธิบายงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงต้องทำการนิยามศัพท์ต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจงานวิจัยนี้ดังต่อไปนี้

## 1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.7.1 มีความเข้าใจทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน
- 1.7.2 มีความเข้าใจทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตของฟรีดริช นิทซ์เช่
- 1.7.3 สามารถสร้างจิตสำนึกและเห็นคุณค่าต่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY